

NGÔN NGỮ KẾT NỐI NHỮNG CON NGƯỜI

- Trang Schwenke-Lam -

Tôi bắt đầu bài viết này với tên của tôi: Trang. Việc giải thích phát âm tên tôi thế nào cho đúng theo đuổi tôi từ khi tôi bắt đầu nghĩ bằng tiếng Đức. Trong tiếng Việt âm „tr“ đọc gần như âm „tsch“. Nếu phát âm đúng, tên tôi nghe như „tschang“, chứ không như trong vở „Sturm und Drang“.

Thời gian Đức của tôi được bắt đầu tính khi tôi 5 tuổi. Sau khi bức tường đổ mẹ tôi và tôi sang đoàn tụ gia đình với bố tôi ở Dresden, nơi bố tôi từng làm công nhân xuất khẩu lao động tại CHDC-Đức trong nhiều năm. Những năm tháng đầu tiên ở Đức đầy biến động, vất vả và như bố mẹ tôi thường nói có thể lấp đầy hàng tập tiểu thuyết. Đơn giản vì cách xa tổ ấm của đại gia đình Việt Nam, nên cuộc sống ở đây hoàn toàn khác lạ và ban đầu khá cô độc. Việc chuyển từ tiếng Việt sang tiếng Đức và ngược lại may mắn là không khó khăn gì đối với một đứa trẻ như tôi. Con trẻ học và thích nghi với điều kiện mới rất nhanh và còn nhanh hơn, khi việc học tiếng Đức đối với cả gia đình là thật sự cần thiết. Không biết tiếng mọi người sẽ vô vọng ngay cả trong những tình huống đơn giản nhất: khi đi khám bác sĩ sẽ không hiểu được gì hết, khi đọc báo hay khi phải giải mã một bức thư quan trọng viết bằng „tiếng Đức hành chính“. Sau nhiều năm tôi trở thành một quyển từ điển sống của bố mẹ tôi. Sau nhiều năm sống ở Đức, gia đình tôi và tôi ý thức được hơn, tiếng Đức không chỉ là một phương tiện giao tiếp. Chậm nhất là đến khi hai chị em tôi đi học, lần đầu tiên kết bạn lâu dài và chúng tôi ngày càng hiểu được nền văn hóa Đức thì tiếng Đức đã bao bọc hoàn toàn chúng tôi trong chớp mắt như lớp vỏ xốp của một cái bánh bao vậy. Tôi đi học ở một trường Đức, có bạn bè Đức và ở nhà cũng nói tiếng Đức với bố mẹ tôi – theo lời khuyên của các cô mẫu giáo và thầy cô. Bố mẹ tôi đã rất cố gắng, nhưng tiếng Đức „chuẩn“ tôi chủ yếu học được ở trường. Đến nay thì ý nghĩa của phương pháp sư phạm có dụng ý tốt này đang bị tranh cãi về mặt khoa học, nhưng đó không phải là nội dung của bài viết này.

Sau khi tốt nghiệp phổ thông ở Dresden tôi đi Hamburg học đại học ngành khoa học giáo dục và Đông Á học. Trong khi học tôi có một học kỳ trao đổi ngành „Giao tiếp đa văn hóa“ tại Tokyo. Kết quả của chuyến đi đầy trải nghiệm ở Đông Á này và của nhiều cuộc trao đổi với sinh viên các nước khác là những câu hỏi mà vào thời điểm đó tôi chưa tìm được câu trả lời đúng. Tại sao người ta rời bỏ đất nước mình một cách (không) tự nguyện? Người di cư hòa nhập như thế nào vào môi trường sống mới? Hòa nhập vào một đất nước xa lạ và cảm thấy đó là „nhà mình“ có nghĩa là gì? Và trong đó ngôn ngữ đóng một vai trò nào? Sau khi đi trao đổi về tôi bắt đầu tìm hiểu toàn diện các chủ đề di cư và đa ngôn ngữ trong khóa học của mình. Mỗi quan tâm đó đã được đưa vào công việc hiện nay của tôi với tư cách là chuyên viên nghiên cứu khoa học và nghiên cứu sinh tại Viện Khoa học giáo dục đa văn hóa và so sánh quốc tế của trường Đại học Hamburg. Tôi nghiên cứu các tác động xã hội của vấn đề di cư đối với giáo dục. Trong luận án tiến sĩ của mình tôi nghiên cứu một khía cạnh hướng tới cội nguồn của công tác nghiên cứu khoa học về di cư: Những chiến lược đầu tư vào giáo dục mang dấu ấn của nền văn hóa cội nguồn tác động như thế nào lên kết quả học tập của thanh, thiếu niên nhập cư ở Đức – đặc biệt là của thanh, thiếu niên Thổ Nhĩ Kỳ và Việt Nam. Công trình nghiên cứu khoa học này giúp tôi hiểu rõ hơn việc học tập từ những góc độ văn hóa khác nhau và cho tôi nhìn nhận từ một góc độ khách quan hơn đối với những đặc thù sư phạm của nền văn hóa cội nguồn của tôi. Luôn luôn với một tiền đề là các nền văn hóa khác nhau có thể học được gì ở nhau về việc học tập? Một nhận thức quan trọng có được từ công tác nghiên cứu cho đến nay là – ai có thể ngờ được kia chứ - ngôn ngữ đặc biệt quan trọng đối với giáo dục và thành công! Ngôn ngữ quan trọng đối với sự giao tiếp giữa mọi người, quan trọng đối với việc phát triển nhân cách của từng người, quan trọng để mỗi người tìm được chỗ đứng của mình trong thế giới và sẽ đặc biệt hữu ích, nếu từ ngôn ngữ, kinh nghiệm và kiến thức tạo dựng được những nhịp cầu văn hóa. Rút cục thì chân trời kinh nghiệm Việt-Đức của tôi là một chìa khóa tạo điều kiện cho tôi bước vào con đường nghề nghiệp của mình.

Tôi mong sao, trong tương lai những người nhập cư – bất kể từ nước nào – có thể phát huy tối ưu tiềm năng ngôn ngữ và cả tiềm năng văn hóa của mình. Và nước Đức tiếp tục trên con đường trở thành một nước nhập cư tự tin, mà trong đó sự đa dạng văn hóa và ngôn ngữ

sẽ có một „mái ấm“. Tôi tin chắc rằng, điều đó có thể sẽ đặc biệt hữu ích đối với xã hội và đối với từng cá nhân.

Họ của tôi là Schwenke-Lam, thể hiện khía cạnh Đức cũng như Việt trong bản sắc của tôi – và đó là vốn quý nhất của tôi.